

KUR'ÂN AYETLERİ PERSPEKTİFİNDE İLAHÎ MÎSAK

© Hacı Mehmet SOYSALDI^a

Öz

Bu araştırma, Kur'ân ayetleri perspektifinde Yüce Allah'ın kullarıyla yaptığı ilahî sözleşmeleri incelemeyi amaçlamaktadır. Allah Teâlâ insanın fitratına kendisini tanıma ve iman etme kabiliyetini yerleştirmiştir. Buna ilahî sözleşme denilmektedir. Bazı insanlar dünyada bu ilahî sözleşmenin gereğine göre hareket ederken, bazıları ise bu ilahî sözleşmeyi unutmakta veya göz ardı etmektedir. Dolayısıyla verdiği söze aykırı hareket etmektedir. Yüce Allah, insanlık tarihi boyunca çeşitli zamanlarda peygamberler göndermek suretiyle insanlara ilahî sözleşmenin gereğince hareket etmelerini hatırlatmış ve onları Allah'ın buyrukları doğrultusunda bir hayat sürmeye sevk etmiştir.

Kur'ân'da Allah Teâlâ'nın bütün insanlardan söz aldığı ifade edilmektedir. Bu sözleşmenin henüz insanlar yaratılıp dünyaya gönderilmeden ruhlar âleminde gerçekleştiğini söyleyenler olduğu gibi bu ilahî sözleşmenin insanın fitratında mevcut olan iman kabiliyetinin temsili bir dille anlatımından ibaret olduğunu söyleyenler de olmuştur. Ayrıca Allah Teâlâ, insanlık tarihi boyunca peygamberlerden, Ehl-i Kitap olan Yahudi ve Hıristiyanlardan ahit aldığı gibi müşriklerden ve müminlerden de ahit almıştır.

Allah'a verilen ahdin mutlaka yerine getirilmesi gerekir. Allah'a verdiği sözü yerine getirenler büyük mükâfatlara mazhar olacaklardır. Kur'ân'a göre ahdi bozmak haramdır. Ahdi bozmanın kefareti yoktur. Başka bir ifadeyle, ahdi bozmanın günahı kefaretle ödemekle ortadan kalkmaz. Allah'a verdiği sözü yerine getirmeyenler/verdiği ahdi bozanlar ise dünyada lanetlenmekte ve kalplerinin katılması ile çeşitli bela ve musibetlere mazhar olmaktadır. Allah'a verdiği ahdi bozanlara Yüce Allah ahirette büyük bir azap hazırlamıştır.

Anahtar kelimeler: Tefsir, Kur'ân, misak, ahd, akd, nakd.

^a Prof. Dr., Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, msoysaldi@hotmail.com

DIVINE COVENANT IN THE PERSPECTIVE OF THE QUR'AN VERSES

The aims in this study is to examine the divine contract of almighty Allah with His servants in the perspective of Qur'anic verses. First, *misak* and *ahd* concepts used for the divine contract in the Qur'an were analyzed. Then, the divine agreements of Allah with his creatures are explained in the light of the Qur'anic verses. The research was concluded by noting the rewards of those who remain faithful to and the penalties to those who violate the divine agreements.

God created human and placed ability to know and to believe their creators and His discipline. This is called the divine contract. Indeed, in verse of A'raf 172 God has asked all souls the question "Am I not your Lord?" and after this question, all the souls replied that "Yes you are our Lord, we promise". This is called *elst bezmi* or *bezm-i elst*. Some scholars have said that this convention took place in the realms of the souls before people were created and sent to the world. The others say that this divine contract consists of the expression of the faith placed in human nature (*fitrat*) in a representative language. The vious of God's deed is unknown as the form of His existence. Man can never comprehend the vious of His deeds just as man cannot comprehend the form of His existence. Only Allah knows the truth since this is a metaphysical matter. We do not know entirely and exactly how Allah took the promise from man. It is compulsory to human being to believe that God has taken the promise from man about believing in his existence and oneness. Almighty Allah has placed the ability to every human nature to know Allah and to believe in His discretion.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Giriş

Âlemleri ve âlemlerdeki her şeyi yoktan var eden Yüce Allah'tır. Allah Teâlâ yarattığı varlıklar arasında özel bir konuma sahip olan insanlardan çeşitli dönemlerde farklı konularda söz almıştır. Buna ilahî sözleşme denilmektedir. Nitekim bu ilahî sözleşmeler Kur'an'da çeşitli ayetlerde açıklanmaktadır. Ayetlerde belirtildiği gibi Yüce Allah, bütün insanlardan kendisini tanıyıp kulluk etmek üzere söz aldığı gibi peygamberlerden, Ehl-i Kitap olan Yahudi ve Hıristiyanlardan, müminlerden ve müşriklerden de söz almıştır. İşte bu makalede Kur'an ayetleri perspektifinde Yüce Allah'ın insanlarla yaptığı ilahî sözleşmeler incelenecektir. Önce Kur'an'da ilahî sözleşme için kullanılan kavramlar tahlil edilecektir. Daha sonra ayetler ışığında Allah Teâlâ'nın insanlarla yaptığı ilahî sözleşmelerin hangi konularda olduğu belirtilecektir. Ayrıca yapılan sözleşmeye sadık kalanlara verilecek mükâfatlar ve ahitlerine sadık kalmayanlara verilecek cezalar da açıklanacaktır.

A. Kur'ân-ı Kerim'de İlahî Sözleşme

Kur'ân-ı Kerim'de Yüce Allah'ın insanlarla yaptığı ilahî sözleşmeler anlatılırken çeşitli kavramlar kullanılmıştır. Bunlardan birisi mîsâk, diğeri de 'ahd kavramıdır. Bu ahidlerin içeriğini incelemeyen önce bu konuda Kur'ân'da geçen söz konusu kavramların tahlil edilmesi uygun olacaktır.

1. Mîsâk Kavramı

Arapça sözlükte "güvenmek, itimat etmek" anlamına gelen "وَتَّقِ ve-si-ka" fiil kökünden türetilmiş olan mîsâk bir isim olarak "kuvvetli ahid, antlaşma" anlamına gelmektedir.¹ İstilahî olarak ise, "Yüce Allah'ın kullarından almış olduğu ahit, söz" anlamında kullanılmaktadır.² Mîsâk kavramı Kur'ân-ı Kerim'de çeşitli türevleriyle birlikte 34 yerde geçmektedir. Bunlardan 23 yerde "ahd, misak, andlaşma, sağlam söz ve teminat" anlamlarında "مِيسَاكٌ misak" şeklinde isim olarak³, 2 yerde "emniyet etme, güvenme/emniyet verici andlaşma, sağlam söz" anlamlarında "مَوْثِقٌ mevsik" şeklinde mimli mastar olarak⁴, 2 yerde "bağlama, bağlayış" anlamında "وَتَّقِ vesâk" şeklinde isim olarak⁵, 2 yerde "en sağlam" anlamında "وَتَّقِ vüskâ" şeklinde sıfat olarak⁶, 1 yerde "ahidleşmek, söz vermek, söz almak" anlamında "وَتَّقِ vâseka" şeklinde mâzî fiil olarak⁷, 1 yerde de "bağlamak" anlamında "يُؤْتِقُ yûseku" şeklinde muzârî fiil olarak⁸ geçmektedir.⁹

2. Ahd Kavramı

Arapça "عَهْدٌ a-hi-de" fiil kökünden türetilmiş olan ve mastar olarak kullanılan ahd kelimesi, "bir şeyin yerine getirilmesini emretmek, söz vermek" anlamına gelmektedir. İsim olarak "emir, talimat, taahhüt, antlaşma,

¹ İsfahânî, Ragıb, Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed, *Müfredâtu elfâzî'l-Kur'ân*, (Dîmeşk: Dâru'l-kalem, 1992), 853; İbn Manzûr, Muhammed b. Mükerrrem, *Lisânu'l-'Arab*, (Beyrut: Dâru sâdır, ts.), "vesika" md.; Firuzabâdî, Mecdüddin Muhammed b. Yakub, *el-Kâmusu'l-muhît*, (Beyrut: 1987), "vesika" md.

² İsfahânî, *Müfredât*, 853; Ömer, Nâsır b. Süleyman, *el-'Ahd ve'l-mîsâk fi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Riyad, 1413, 34; Çanga, Mahmut, *Kur'ân-ı Kerim Lügati*, (İstanbul: Timaş Yay., 2007), 541; Erdoğan, Mehmet, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri*, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2016), 381.

³ Bakara, 2/27, 63, 83, 84, 93; Al-i İmran, 3/81, 187; Nisâ, 4/21, 90, 92, 154, 155; Mâide, 5/7, 12, 13, 14, 70; A'raf, 7/169; Enfal, 8/72; Ra'd, 13/20, 25; Ahzab, 33/7; Hadid, 57/8.

⁴ Yusuf, 12/66, 80.

⁵ Muhammed, 47/4; Fecr, 89/26.

⁶ Bakara, 2/256, Lokman, 31/22.

⁷ Mâide, 5/7.

⁸ Fecr, 89/26.

⁹ Çanga, *Kur'ân-ı Kerim Lügati*, 541; Abdalbâkî, Muhammed Fuad, *el-Mucemu'l-müfehres li elfâzî'l-Kur'âni'l-Kerim*, (Beyrut: Dâru ihyâi't-türasi'l-Arabî, ts.), 741.

yükümlülük, itimat veren söz” gibi anlamlarda kullanılmaktadır.¹⁰ İstilah olarak ahd ise, “Yemîn, mîsâk, söz verme, ittifak, bir şeyi korumak, halden hâle onu muhafaza etmek, tavsiye etmek” gibi anlamlarda kullanılmaktadır.¹¹ Ahd kavramı Kur’ân-ı Kerim’de çeşitli türevleriyle birlikte 53 defa geçmektedir. Bunlardan 36 yerde “and, andlaşma” anlamında “عَهْدٌ ahd” şeklinde mastar olarak¹², 4 yerde “andlaşma yaptınız” anlamında “عَاهَدْتُمْ ahedtü” şeklinde¹³, 4 yerde “andlaşma yaptılar” anlamında “عَاهَدُوا ahedu” şeklinde¹⁴, 3 yerde “ahd etti, emretti” anlamında “عَاهَدَ ahide” şeklinde¹⁵, 2 yerde “andlaşma yaptık” anlamında “عَاهَدْنَا ahidnâ” şeklinde¹⁶, 2 yerde “andlaşma, muahede yaptı” anlamında “عَاهَدَ ahede” şeklinde¹⁷, 1 yerde “andlaşma yaptım” anlamında “عَاهَدْتُ a’hedtü” şeklinde¹⁸ mâzî fiil olarak, 1 yerde de “andlaşma yapmadım mı” anlamında “أَمْ أَعَاهَدُ” elem a’hed” şeklinde muzârî fiil olarak¹⁹ kullanılmıştır.²⁰

B. Allah’ın Bütün Âdem Oğlundan Şahitlik Sözü Alışı

Kur’ân’ın getirdiği inanç esaslarının birincisi, Allah’ın varlığına ve birliğine inanmaktır.²¹ Allah’ın varlığı ve birliğini kabul eden bir insanın, sadece ona itaat edip kulluk etmesi gerekir. Bu insanın Allah’a karşı en önemli görevidir. İnsan bu görevini bilip yerine getirmesi için Allah Teâlâ insandan ahid almıştır. Buna literatürde “elest bezmi” veya “bezm-i elest”²²

¹⁰ İsfahânî, *Müfredât*, 591; İbn Manzûr, *Lisânu’l-‘Arab*, “ahide” md.; Cevherî, İsmail b. Hammad, *es-Sihah fi’l-luga*, (Beyrut: Dâru’l-ilm, 1979), “ahide” md.; Abdurrahman, Küçük, “ahid” md., *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, (Ankara: 1988), 1: 532-533.

¹¹ İsfahânî, *Müfredât*, 591; Cürçânî, Ali b. Muhammed, *Kitabu’t-ta’rifât*, Dâru’l-kütübi’l-ilmîyye, Beyrut, 1416/1995, 159; Çanga, *Kur’ân-ı Kerim Lügati*, 342; Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri*, 16.

¹² Bakara, 2/27, 40, 80, 100, 124, 177; Al-i İmran, 3/76, 77; Enâm, 6/152; A’raf, 7/102; Enfâl, 8/56, Tevbe, 9/4, 7, 12, 111; Ra’d, 13/20, 25; Nahl, 16/91, 95; İsrâ, 17/34; Meryem, 19/78, 87; Tâhâ, 20/86; Müminun, 23/8; Ahzab, 33/15; Meâric, 70/32.

¹³ Tevbe, 9/1, 4, 7; Nahl, 16/91.

¹⁴ Bakara, 2/100, 177; Ahzab, 33/15, 23.

¹⁵ Al-i İmran, 3/183; A’raf, 7/134; Zuhuruf, 43/49.

¹⁶ Bakara, 2/125; Tâhâ, 20/115.

¹⁷ Tevbe, 9/75; Fetih, 48/10.

¹⁸ Enfâl, 8/56.

¹⁹ Yâsin, 36/60.

²⁰ Çanga, *Kur’ân-ı Kerim Lügati*, 342; Abdalbâkî, *el-Mucemu’l-müfehres*, 492.

²¹ Al-i İmran, 3/179; Nisa, 4/136, 171; A’raf, 7/158; Tevbe, 9/86; Hadid, 57/7; Teğabün, 64/8.

²² Bezm kelimesi Farsçada “sohbet meclisi” anlamına gelmektedir. Elest ise, Arapçada “ben değil miyim?” anlamına gelmektedir ki, bezm-i elest terkibi; yüce Allah’ın “ben sizin rabbiniz değil miyim?” diye insanlara hitap ettiği ve insanların da “evet” diyerek cevap

denilmektedir.²³ Bu ilahî sözleşme A'raf Suresi 172. ayette şöyle ifade edilmektedir:

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَن تَقُولُوا
يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ

“Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da), Evet (buna) şahit olduk, dediler.”²⁴

Bu ayette Yüce Allah'ın Âdemoğullarının bellerinden onların zürriyetlerini çıkardığı belirtilmektedir. Yani insanlar babalarının bellerindeki tohumlardan yaratılmış, onların içlerine Allah'ı bilip tanıma yeteneği ve duygusu konulmuştur. İnsanlara Allah'ı bilme duygusu verilmiştir ki, hesap gününde dünyadaki inkârları için “biz bilmiyorduk, haberimiz yoktu” diyerek Allah'a karşı bir bahane uydurmasınlar. Ayrıca atalarından ne görmüşlerse onu yaptıklarını, yani ataları şirk koştukları için kendilerinde de Allah'ı tanıma sezgisi olmadığı için atalarının izinden gittiklerini ileri sürerek bahane uydurmasınlar.²⁵

Ayette geçen “Allah'ın insanlardan aldığı şahitlik sözü” hakkında müfessirler iki farklı yorum yapmışlardır:²⁶

Birinci yorum; Allah Teâlâ kıyamete kadar dünyaya gelecek bütün insanların ruhlarını yaratmış ve ruhlar âlemi denilen âlemde bütün ruhlara: “ben sizin rabbiniz değil miyim?” diye sormuş ve bütün ruhlar da: “evet sen bizim rabbimizsin” diyerek yaratıcılarının varlığını ve birliğini ikrar etmişlerdir. Buna “bezm-i elest” denilmektedir. Bu ilahî sözleşme ruhlar âleminde bilfiil gerçekleşmiştir.²⁷ İşte bu yorumu, ilk dönem Sâid b.

verdikleri meclisi ifade etmektedir. Bz., Öge, Sinan, “Fıtratın Mısâkı”, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 22, Erzurum, 2004, 242.

²³ Goldzıher, Ignaz, *İslam Tefsir Ekolleri*, (Çev. Mustafa İslamoğlu), (İstanbul: Denge Yay., 1997), 156; Yusuf Şevki, Yavuz, “Bezm-i elest” md., *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, (Ankara: 1988), 6: 107.

²⁴ A'raf, 7/172.

²⁵ Taberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Câmiu'l-beyân an te'vili ayi'l-Kur'ân*, Kahire, 1422/2001, 10: 547-555; İbn Ebi Hâtim, Abdurrahman b. Muhammed b. İdris er-Râzî, *Tefsiru'l-Kar'âni'l-azîm*, (thk. Esad Muhammed et-Tayyib), Riyad, 1417/1997, 5: 1612-1615; Suyûtî, Celalüddin, *ed-Dürrü'l-mensûr fi't-tefsir bi'l-me'sûr*, (thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî), Kahire: 1424/2003, 6: 650; Süleyman, Ateş, *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, (İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 1988), 3: 412.

²⁶ Şevkânî, Muhammed b. Ali b. Muhammed, *Fethu'l-kadîr*, Mısır, 1383/1974, 2: 262; Şınkıtî, Muhammed el-Emin b. Muhammed el-Muhtar, *Edvâu'l-beyân fi idahi'l-Kur'ân bi'l-Kur'ân*, (Riyad: 1983), 2: 335-337.

²⁷ Maturîdî, Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud, *Te'vilâtü ehli's-sünne*, (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmıyye, 1426/2005), 5: 82; Suyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, 6: 653;

Müseyyeb (ö. 94h.), Sâid b. Cübeyr (ö. 95h.), Dahhak (ö. 105h.), İkrime (ö. 105h.) ve Kelbî (ö. 146h.) gibi selef âlimleri yaptığı²⁸ gibi aynı zamanda pek çok sünnî, sûfî ve şîî kelimeleri de bu görüşü benimsemişlerdir.²⁹

İkinci yorum; bu ayette ifade edilen ilahî sözleşme mecazî anlamda olan bir sözleşmedir. Zemahşerî (ö. 538/1143) ve Reşid Rıza (ö. 1354h.), bu ayetteki ilahî sözleşmenin insanın fitratında mevcut olan iman kabiliyetinin temsili bir dille anlatımından ibaret olduğunu söylemektedirler.³⁰ Nitekim temsili anlatım örnekleri gerek Allah keliminde, gerek hadislerde ve gerekse Arap keliminde çoktur. Mesela Nahl Suresi 40. ayette “*Biz, bir şeyin olmasını istediğimiz zaman, ona (söyleyecek) sözümüz sadece “Ol” dememizdir. Hemen oluverir.*” Ve Fussilet Suresi 11. ayette “*Sonra duman halinde olan göğe yöneldi, ona ve yerküreye: İsteyerek veya istemeyerek, gelin! dedi. İkisi de “İsteyerek geldik” dediler.*” şeklinde geçmektedir.³¹ Mutezile ve Maturîdî âlimleri ile bazı Eşarî ve Şîî âlimleri de bu görüşü benimsemektedirler. Büyük müfessirlerden Fahrüddin Râzî (ö. 605/ 1208) de bu görüştedir.³² Nitekim Hz. Peygamber’in “Her doğan çocuk fitrat üzere doğar.”³³ hadisi de yüce Allah’ın insanın fitratına varlığı ve birliğini tanıma kapasitesini yerleştirmiş olduğuna delalet etmektedir.³⁴ İmam Maturîdî de ayetin bağlamını delil göstererek bu yorumun daha isabetli olduğunu söylemektedir.³⁵

Bu olayın ne zaman vuku bulduğu ile ilgili de İslam âlimleri tarafından üç görüş ortaya atılmıştır:

1. Bazı âlimler bu ilahî sözleşmenin insanın baba sulbünden ilk

Muhammed Hamdi Yazır, Elmalılı, *Hak Dini Kur’ân Dili*, (İstanbul: Azim Dağıtım, ts.), 4: 167; Vehbe, Zuhaylî, *et-Tefsiru’l-münîr*, (Dimeşk: Dâru’l-fikr, 1991), 9: 158; Seyyid Kutub, *Fi zilâli’l-Kur’ân*. (Trc. Emin Saraç, İ.Hakkı Şengüler, Bekir Karlağa). (İstanbul: ts.), 6: 306; Celal, Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur’ân Tefsiri*, (İzmir: Anadolu Yayınları, ts.), 5: 2268.

²⁸ Taberî, *Câmiu’l-beyân*, 10: 558-561.

²⁹ Taberî, *Câmiu’l-beyân*, 10: 558-561; İbn Ebi Hâtim, *Tefsiru’l-Kur’âni’l-azîm*, 1: 1613; Hayrettin, Karaman, v.dğr., *Kur’ân Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri*. (Ankara: DİB Yay., 2007), 2: 624; Sabûnî, M. Ali, *et-Tefsiru’l-vâdihu’l-müyesser*. (Beyrut: el-Mektebetü’l-asriyye, 1427/2007), 413; Öge, “*Fitratın Mîsâkı*” mak., 244.

³⁰ Zemahşerî, Carullah Ebi’l-Kasım Mahmud b. Ömer, *el-Keşşâf an hakâiki ğavâmidî’t-tenzîl ve uyûni’l-akâvil*. (Riyad: Mektebetü’l-Abikan, 1418/1998), 2: 529; Reşid Rıza, Muhammed Reşid b. Ali, *Tefsiru’l-menâr*, (Beyrut: Dâru’l-menâr, 1990), 9: 326; Nesefî, Ebu’l-berakât Abdullah b. Ahmed b. Mahmud, *Medâriku’t-tenzîl ve hakâiku’t-te’vîl*, (Beyrut: Dâru’l-kelimi’t-tayyib, 1419/1998), 1: 617; Seyyid Kutub, *Fi zilâli’l-Kur’ân*, 6: 309; Yıldırım, *Asrın Kur’ân Tefsiri*, 5: 2271.

³¹ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2: 530; Fahrüddin, Râzî, *Mefâtihu’l-gayb (et-Tefsiru’l-kebîr)*, (Beyrut: Dâru’l-fikr, 1401/1981), 15: 53; Reşid Rıza, *Tefsiru’l-menâr*, 9: 326.

³² Râzî, *Mefâtihu’l-gayb*, 15: 54; Karaman, v.dğr., *Kur’ân Yolu*, 2: 624-625.

³³ Buhârî, Cenâiz, 93; Ebû Dâvûd, Sünnet, 18.

³⁴ Maturîdî, *Te’vilâtü ehli’s-sünne*, 5: 85; İbn Kesir, İmadüddin Ebu’l-Fida İsmail, *Tefsiru’l-Kur’âni’l-azîm*, (Kâhire: 1421/2000), 6: 433; Sabûnî, *et-Tefsiru’l-vâdihu’l-müyesser*, 413; Karaman, v.dğr., *Kur’ân Yolu*, 2: 625.

³⁵ Maturîdî, *Te’vilâtü ehli’s-sünne*, 5: 83.

yaratılış anında ve daha ana rahmine düşmeden önce meydana geldiğini söylemişlerdir.³⁶

2. İbn Atıyye (ö. 541/1147) gibi bazı âlimler de bu ilahî sözleşmenin insanın buluşa erme çağında olduğunu söylemektedirler.³⁷
3. Bazı müfessirler de bu ilahî sözleşmenin insan zürriyetinin baba sulbünden çıkıp ana rahmine düşmesiyle başladığını, ana rahminde alak, mudğa, ızam ve kemiklere etin giydirilmesi aşamalarından geçtikten sonra yaratılışı belirgin bir hal alınca ruh üflenip insan şeklini aldığı zaman olduğunu söylemişlerdir.³⁸

Değerlendirme:

Allah Teâlâ insanın fitratına kendisini tanıma kabiliyetini yerleştirmiştir. Fitratı bozulmamış olan selim fitratlı insanlar kâinatta yaratılan canlı cansız her şeye ibret nazarıyla baktığında her şeyi yoktan var eden bir yaratıcının varlığını birliğini ikrar edecektir. Allah Teâlâ'nın fiilinin keyfiyeti, zatı gibi gayptır. İnsan nasıl Allah'ın zatını idrak edemezse fiillerinin keyfiyetini de hiçbir zaman idrak edemez.³⁹ Bu konu gaybî bir mesele olduğu için gerçeği ancak Allah bilir. Allah'ın insandan o sözü nasıl aldığı keyfiyetini ise tam ve kesin olarak tespit etmek zordur. İnsana düşen Allah'ın varlığına ve birliğine iman etmek üzere kendisinden söz aldığına inanmaktır.

C. Allah'ın Peygamberlerden Mısak Alışı

Yüce Allah, insanın fitratına kendisini bilip tanıma yeteneğini ve duygusunu yerleştirmiştir. Ancak bazı insanlar yaratılıp bu dünyaya gönderilince fitratındaki bu duyguya ters olarak hareket edebilmektedir. İşte Yüce Allah, insanları doğru yola sevk edecek ve onlara rehberlik edecek birçok peygamber de göndermiştir. O peygamberleri insanları Allah'ın varlığına ve birliğine inanmaya ve sadece ona kulluk etmeye davet etmekle görevlendirmiştir. Nitekim Allah Teâlâ peygamberlerden şöyle söz aldığını belirtmektedir: *"Hani biz peygamberlerden söz almıştık; senden, Nuh'tan, İbrahim'den, Musa'dan ve Meryem oğlu İsa'dan da. (Evet) biz onlardan pek sağlam bir söz aldık. Allah bu sözü doğruları doğruluklarıyla sorumlu kılmak için aldı. Kâfirler için de çok acıklı bir azap hazırladı."*⁴⁰

³⁶ Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 4: 171.

³⁷ İbn Atıyye, Ebu Muhammed Abdulhak b. Galib el-Endelûsî, *el-Muharrirü'l-veciz fi tefsiri'l-kitâbi'l-azîz*, (Beyrut: Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, 1422/2001), 2: 475; Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 4: 173.

³⁸ Maturîdî, *Te'vilâtü ehli's-sünne*, 5: 83; Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 4: 173-174.

³⁹ Seyyid Kutub, *Fi zilâli'l-Kur'ân*, 6: 308.

⁴⁰ Ahzab, 33/7-8.

Peygamberlik birçok güçlüğe göğüs germeyi gerektiren çok zor bir görevdir. Bundan dolayı Yüce Allah, her peygamberden kendilerine verilen görevi layıkıyla yapacaklarına dair söz almıştır. Peygamberler ilahî tebliği layık-ı veçhi ile yerine getirmek durumundadırlar. Bu uğurda zorluklara katlanmak, maddî ve manevî her türlü fedakârlıklarda bulunmak, gerekirse savaşmak, savaşın meşakkatine katlanmak, hatta canına kastedebileceğini göze alarak ölümüne mücadele etmek gerekmektedir.⁴¹ İşte bu zorluklara katlanmak ve görevi hakkıyla yerine getirmek peygamberlerin imtihanıdır. Nitekim peygamberler hesap gününde Allah'a verdikleri sözde durup durmadıkları, kendilerine vahyedilen buyrukları insanlara duyurup duyurmadıkları ve insanların bu buyruklara uyup uymadıkları konusunda sorguya çekileceklerdir.⁴² Peygamberler aynı zamanda hesap gününde ümmetlerinin lehinde ya da aleyhlerinde şahitlik edeceklerdir.⁴³ Vazifelerini hakkıyla yapan peygamberler ve onlara uyan müminler, mükâfatlandırılacaklar ama peygamberlere uymayan kâfirler kendileri için hazırlanmış acı veren bir azaba çarptırılacaklardır.⁴⁴

Ayrıca Yüce Allah, göndermiş olduğu bütün peygamberlere kitabı ve hikmeti verirken önceki gelen peygamberlerin sonraki gelen peygamberi tasdik edip ona yardım edeceklerine dair söz almıştır. Dolayısıyla bütün peygamberler, kendilerini tasdik eden son peygamber Muhammed'e (s.a.v) iman edip yardım edeceklerine dair Allah Teâlâ'ya söz vermişlerdir.⁴⁵ Nitekim Yüce Allah peygamberlerden aldığı sözü şöyle belirtmektedir: "*Hani Allah, peygamberlerden: "Ben size Kitap ve hikmet verdikten sonra nezdinizdekileri tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka inanıp yardım edeceksiniz" diye söz almış, "Kabul ettiniz ve bu ahdimi yüklediniz mi?" dediğinde, "Kabul ettik" cevabını vermişler, bunun üzerine Allah: O halde şahit olun; ben de sizinle birlikte şahitlik edenlerdenim, buyurmuştum.*"⁴⁶

Değerlendirme:

Ayetlerde Yüce Allah, emir ve buyruklarını tebliğ etmeleri için elçi olarak görevlendirmiş olduğu bütün peygamberlerden ahid aldığını

⁴¹ Süleyman, Ateş, *Kur'ân Ansiklopedisi*, (İstanbul: Kuba Yayınları, ts.), 13: 395-397; Ateş, *Çağdaş Tefsir*, 7: 139.

⁴² A'raf, 7/6. *فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ* "Elbette kendilerine peygamber gönderilen kimseleri de, gönderilen peygamberleri de mutlaka sorguya çekeceğiz"

⁴³ Nisâ, 4/41.

⁴⁴ Ateş, *Çağdaş Tefsir*, 7: 139.

⁴⁵ Kurtubî, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Ensârî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân*, (Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, 1405/1985), 4: 124-125; Beydâvî, Nâsuruddîn Ebi Said Abdullâh b. Ömer b. Muhammed eş-Şirâzî, *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*, Dâru'r-reşid, Beyrut, 1421/2000, 1: 274; Zuhaylî, *et-Tefsiru'l-münîr*, 3: 279; Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 2: 395.

⁴⁶ Âl-i İmrân, 3/81.

bildirmektedir. Bu ahdin ne zaman ve nasıl alındığı ise ayetlerde açıklanmamaktadır. Ancak bu ahidleşme, Allah Teâlâ'nın onları peygamber olarak görevlendirdiği anda yapılmış olabilir. Peygamberler ise Allah'a verdikleri sözlerini insanlardan gördükleri bütün eza ve cefalara rağmen en mükemmel şekilde yerine getirmişlerdir.

D. Allah'ın Ehl-i Kitaptan Mîsâk Alışı

Yüce Allah, Ehl-i Kitaptan yani Yahudilerden Tevrat'ı, Hıristiyanlardan da İncil'i insanlara açıklamak üzere söz almıştı. Ancak gerek Yahudiler gerekse Hıristiyanlar çok az bir dünya menfaati karşılığında kendilerine indirilen o ilahî kitapları tahrif edip değiştirmişler.⁴⁷ Özellikle ahir zaman peygamberi Hz. Muhammed'in kendi kitaplarında zikredilen vasıflarını gizlemişler ve insanlara anlatmamışlardır. Böylece Allah'a verdikleri ahdi bozmuşlardır.

İşte Allah Teâlâ Ehl-i Kitaptan aldığı mîsâkı hatırlatarak onların yaptıkları yanlışlığı şöyle ifade etmektedir: *"Allah, kendilerine kitap verilenlerden, "Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız, onu gizlemeyeceksiniz" diyerek söz almıştı. Onlar ise bunu kulak ardı ettiler, onu az bir dünyalığa değiştirdiler. Yaptıkları alış-veriş ne kadar kötüdür."*⁴⁸

Allah Teâlâ, bu ayette Ehl-i Kitabın yaptığı sapıklığı ve cinayeti hatırlatarak müslüman din âlimlerini uyarmaktadır. Allah'ın Muhammed'e (s.a.v) indirdiği son ilahî kitap olan Kur'ân'ın insanlara dosdoğru açıklanması ve ihtiva ettiği hükümlerin belirtilmesi gerekir. Ehl-i Kitap bilginlerinin yaptıkları gibi dünyevî makam ve mevkiiler için o yüce kitabın ayetlerini çarpıtmaktan sakınmak gerekir.

1. Allah'ın İsrail oğullarından Mîsâk Alışı

Yüce Allah, İsrail oğullarını Firavun'un zulmünden kurtarmış ve Hz. Musa ile birlikte Kudüs'e gidip orayı kendilerine vatan yapmalarını emretmişti. Orada hüküm sürmekte olan Kenanîlerle savaşmalarını emretmiş ve bu konuda onlardan söz almıştı.⁴⁹ İsrail oğulları on iki kabileden meydana gelmekteydi. Hz. Musa her kabileden ileri gelen bir kişiyi seçmek suretiyle toplam on iki kişiyi yapılan sözleşmeye kefil kılmıştı. Bu on iki kişiyi keşif yapmak üzere Kudüs'e göndermişti. Gönderdiği bu kişilere orada gördüklerini halka anlatmamaları için tembihte bulunmuştu. Ancak bu on iki kişiden ikisi hariç diğerleri oradaki Kenanîlerin askeri bakımdan çok güçlü ve savaşa hazır olduklarını söyleyerek halkı korkuttular. İsrail oğulları da; *"Sen ve Rabbin gidin savaşın; biz burada oturacağız."*⁵⁰ diyerek verdikleri

⁴⁷ Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 2: 481; Ateş, *Çağdaş Tefsir*, 2: 156.

⁴⁸ Âl-i İmrân, 3/187.

⁴⁹ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2: 215.

⁵⁰ Mâide, 5/24.

sözden döndüler.⁵¹

Yüce Allah, İsrail oğullarından buyruklarına uyacaklarına dair sağlam söz aldığını hatırlatmak üzere şöyle buyurmuştur: “*Andolsun ki Allah, İsrail oğullarından söz almıştı. (Kefil olarak) içlerinden on iki de başkan göndermiştik. Allah onlara şöyle demişti: Ben sizinle beraberim. Eğer namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, peygamberlerime inanır, onları desteklerseniz ve Allah’a güzel borç verirsiniz (ihtiyacı olanlara Allah rızası için faizsiz borç verirsiniz) andolsun ki sizin günahlarınızı örterim ve sizi, zemininden ırmaklar akan cennetlere sokarım. Bundan sonra sizden kim inkâr yolunu tutarsa doğru yoldan sapmış olur.*”⁵²

Bu ayette belirtildiği üzere Yüce Allah, İsrail oğullarından şu beş hususta söz almıştı:

- 1.Namazı dosdoğru kılmak,
- 2.Zekâtı hakkıyla eda etmek,
- 3.Peygamberlere iman etmek,
- 4.Peygamberlere destek olmak ve onlara yardım etmek,
- 5.Mallarını Allah yolunda harcamak, muhtaç insanlara yardım etmek ve faizsiz borç vermek.

Ancak İsrail oğulları verdikleri sözde durmadılar. Bundan dolayı da Yüce Allah, onlara lanet etti ve kalplerini katılaştırdı.⁵³

Yine Yüce Allah, İsrail oğullarından aldığı ahdi hatırlatarak Bakara Suresi 83 ve 84. Ayetlerde şöyle buyurmaktadır: “*Vaktiyle biz, İsrail oğullarından: Yalnızca Allah’a kulluk edeceksiniz, ana-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara iyilik edeceksiniz diye söz almış ve “İnsanlara güzel söz söyleyin, namazı kılın, zekâtı verin” diye de emretmiştik. Sonunda azınız müstesna, yüz çevirerek dönüp gittiniz.*”

Yüce Allah bütün milletlere telkin ettiği esasları İsrail oğullarına da emretmiş ve onlardan bu emirlere uyacaklarına dair söz almıştı. Bu emirler şunlardır:

- 1.Allah’tan başkasına ibadet etmemek,
- 2.Anne babaya iyi ve güzel davranmak,

⁵¹ Taberî, *Câmiu'l-beyân*, 8: 237; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2: 215; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân*, 6: 112; Âlûsî, Ebu'l-Fadl Şihabuddin Mahmud, *Ruhu'l-meânî fi tefsiri'l-Kur'âni'l-'azîm ve's-sebi'l-mesânî*, (Beyrut: Dâru ihyai't-türasi'l-Arabî, ts.), 6: 85-86; Zuhaylî, *et-Tefsiru'l-münîr*, 6: 124; Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 3: 182-183; Yıldırım, *Asrın Kur'ân Tefsiri*, 3: 1632.

⁵² Mâide, 5/12.

⁵³ Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 3: 183; Zuhaylî, *et-Tefsiru'l-münîr*, 6: 125; Sabûnî, *et-Tefsiru'l-vâdihu'l-müeyesser*, 248; Yıldırım, *Asrın Kur'ân Tefsiri*, 3: 1633; Ateş, *Çağdaş Tefsir*, 2: 491.

- 3.Yakın akrabaya iyi ve güzel davranmak,
- 4.Yetimlere iyi ve güzel davranmak,
- 5.Miskinlere, fakir ve yoksullara iyi ve güzel davranmak,
- 6.İnsanlara güzel söz söylemek,
- 7.Namazı vaktinde ve dosdoğru kılmak,
- 8.Zekâtı hakkıyla eda etmek,
- 9.Birbirlerinin kanlarını haksız yere dökmemek,
- 10.Vatanlarından/yurtlarından insanları sürüp çıkarmamak.

İsrail oğullarının çok azı müstesna Allah'a verdikleri sözde durmadılar ve ahitlerini bozdular. Allah da onları bu dünyada rezil rüsva eyledi. Ahirette de şiddetli bir azaba duçar olacaklardır.⁵⁴

İsrail oğullarından bu sözün nasıl ve nerede alındığıyla ilgili olarak İslam âlimleri farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Mekki'ye göre, Allah bu sözü onlardan babalarının sulbünde tohum halinde iken almıştır. İbn Atıyye ve bazı âlimlere göre bu söz İsrail oğullarından peygamberleri Musa (a.s) diliyle alınmıştır. Bazıları da Tevrat'ta onlardan sadece Allah'a ibadet edeceklerine dair söz alındığını söylemişlerdir.⁵⁵

Yukarıdaki zikrettiğimiz ayetlerde ifade edildiği gibi Yüce Allah, İsrail oğullarından buyruklarını tutacaklarına dair söz almıştı.⁵⁶ Ancak onlar sözlerinde durmadılar. Dünya ve dünya nimetlerine ihtirasları sebebiyle verdikleri sözü bozdular. Allah da onları lanetledi, haktan uzaklaştırdı. Böylece Allah'ın gazabına duçar oldular. Allah'ın gazabına uğrayınca kalpleri katılaştı. Artık söylenen sözler, yapılan öğütler kendilerini etkilemez oldu. O kadar dünyaya daldılar ki keyiflerine geleni yapabilmek için Allah'ın onlara gönderdiği kitabı Tevrat'ı değiştirmeye veya heva ve heveslerine uygun olarak yorumlamaya başladılar.⁵⁷

Değerlendirme:

Yüce Allah, İsrail oğullarından onlara Hz. Musa aracılığıyla gönderdiği Tevrat'taki emirlerine uyacaklarına dair söz almıştır. Bu alınan sözün babalarının sulbünde henüz tohum iken alındığını söyleyen âlimler olduğu gibi peygamberleri Hz. Musa diliyle alındığını veya kitapları Tevrat'ta

⁵⁴ Bz., Bakara, 83-85; Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 1: 331-333; Yıldırım, *Asrın Kur'ân Tefsiri*, 1: 243; Ateş, *Çağdaş Tefsir*, 1: 192.

⁵⁵ Ebu Hayyân, Muhammed b. Yusuf el-Endülîsî. *el-Bahru'l-muhît*, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye. Beyrut, 1413/1993, 1: 450.

⁵⁶ Ebu Hayyân, *el-Bahru'l-muhît*, 1: 450.

⁵⁷ Ebu Hayyân, *el-Bahru'l-muhît*, 1: 461-462; Ebussuud, Muhammed el-İmâdî, *İrşâdü 'akli's-selîm ilâ mezâya'l-kitabi'l-kerîm*, Riyad: Mektebetü'r-Riyadi'l-hadise, ts, 2: 23-24; Ateş, *Çağdaş Tefsir*, 2: 491.

onlardan söz alındığını söyleyenler de olmuştur. Ancak İsrail oğulları Allah'a verdikleri bu sözü bozmuşlar bundan dolayı da Allah onları lanetlemiş ve kalplerini katılaştırmıştır. Onlar bu cezalardan sonra hakkı hakikati iyice anlamaz ve idrak edemez olmuşlar ve çok az dünya menfaati karşılığında kutsal kitap Tevrat'ı tahrif edip heva ve heveslerine uygun olarak yorumlamaya başlamışlardır.

2. Allah'ın Hristiyanlardan Mîsâk Alışı

Yüce Allah, "biz Hristiyanlarız" diyerek Hristiyan olduğunu iddia edenlerden de Allah'a iman etmek, peygamberleri tasdik etmek, özellikle son peygamber Hz. Muhammed'e iman etmek üzere söz almıştı. Ancak onlar Allah'a verdikleri ahdi bozdular, İncil'de kendilerine emredilen buyrukları terk ettiler, hatta kitaplarını da tahrif edip değiştirdiler. Allah da onların arasına kıyamete kadar sürecek bir ayrılık, kin ve düşmanlık tohumları saçmıştır.⁵⁸ Böylece tefrikaya düştüler ayrılıp parçalandılar.⁵⁹ Bu sebeple birçok mezhebe ayrıldılar ve bu mezhep mensupları arasında yıllarca süren şiddetli savaşlar olmuştur.⁶⁰ Allah'a verdikleri sözü yerine getirmedikleri sürece bu ayrılık, kin ve düşmanlık aralarında kıyamete kadar devam edecektir. İşte buna işaret ederek Yüce Allah Mâide Suresi 14. ayette şöyle buyurmaktadır:

*"Biz Hristiyanlarız" diyenlerden de kesin sözlerini almıştık ama onlar da kendilerine zikredilen (verilen öğütlerin veya Kitab'ın) önemli bir bölümünü unuttular. Bu sebeple kıyamete kadar aralarına düşmanlık ve kin saldık. Yakında Allah onlara yaptıklarını haber verecektir."*⁶¹

Bu ayette "Hristiyanlardan Allah'ın peygamberleri vasıtasıyla söz aldığı bildirilmektedir. Hristiyanlar Hz. İsa'ya biat ederek her konuda kendisine itaat edeceklerine dair söz vermişlerdir. Ancak onlar, sözlerinde durmadılar, verilen emirleri unutup Allah'ın sözlerini işlerine geldiği gibi yorumladılar."⁶² Demek ki, verdiği sözü unutup da Allah yolundan ayrılan insanların kalbine dünya sevgisi girmektedir. Dünya tutkusu da insanları ayrılığa, kin, nefret ve düşmanlığa sevk etmektedir. İnsanlık bütün bu olaylardan ibret almalı ve Ehl-i Kitab'ın yaptıkları hatalara düşmemeye

⁵⁸ Taberî, *Câmiu'l-beyân*, 8: 257-258; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2: 217; İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ânî'l-azîm*, 5: 135; Ebussuud, *İrşadü akli's-selim*, 2: 25-26.

⁵⁹ Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmî'l-Kur'ân*, 6: 117; Zuhaylî, *et-Tefsiru'l-münîr*, 6: 128; Sabûnî, *et-Tefsiru'l-vâdîhu'l-müyesser*, 249; Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 3: 186.

⁶⁰ İbn Atıyye, Kadı Ebu Muhammed Abdulhak b. Galib el-Endelüsî, *el-Muharriru'l-veciz fi tefsiri'l-kitabi'l-azîz*, Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1422/2001, 2: 170; Karaman, v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 2: 234.

⁶¹ Mâide, 5/14.

⁶² Karaman, v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 2: 234.

gayret etmelidir. Dünya ve ahiret saadetine ulaşmanın ancak Allah'a iman etmek ve teslim olmakla mümkün olacağını asla unutmamak gerekir.

Değerlendirme:

Allah Teâlâ Hristiyanlardan da kendisine itaat etmek, farzları yerine getirmek, peygamberleri tasdik etmek ve onlara tabi olmak üzere misak almıştır. Mesela kitaplarında son peygamber Hz. Muhammed'in vasıfları yazılı idi ve ona iman edecekleri ve ona tâbî olacaklarına dair Allah onlardan peygamberleri vasıtasıyla ahid almıştır. Ancak onlar bu sözlerinde durmamışlar ve ahitlerini bozmuşlardır. Allah Teâlâ da onlara ceza olarak aralarına düşmanlık ve kin sokmuştur. Bu sebeple ayrılık ve tefrikaya düşmüşler ve bu kıyamete kadar devam edecektir.

E. Allah'ın Müminlerden Mîsâk Alışı

Yüce Allah, insanoğluna sayısız nimetler bahşetmiştir.⁶³ Bu nimetlerin başında da iman ve İslam nimeti gelmektedir. Dolayısıyla Yüce Allah Mâide Suresi 7. ayette müminlere olan nimetlerini hatırlatmaktadır. Ayrıca müminlerin Hz. Muhammed'e (s.a.v) Akabe ve Hudeybiye'de biat ederken *"işittik ve itaat ettik"* diyerek verdikleri sözlerini de hatırlatıp Allah'tan korkmalarını ve verdikleri söze sadık kalmalarını istemektedir. Zira Yüce Allah yalnız açıkça görülenleri değil, gönüllerden geçen düşünceleri dahi bilir.⁶⁴ Nitekim bu hususun ayette şöyle belirtildiğini görmekteyiz: *"Allah'ın size olan nimetini, "işittik ve itaat ettik" dediğiniz zaman sizi bununla bağladığı (O'na verdiğiniz) sözü hatırlayın ve Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, kalplerin içindekini bilmektedir."*⁶⁵

Bu ayet-i kerimede bahsedilen misaktan ne kastedildiği hususunda müfessirler tarafından çok farklı yorumlar yapılmıştır: Bu yorumları şöyle zikredebiliriz:

Birincisi; Mücahid (ö. 103/721) ve bazı İslam âlimlerine göre verilen sözden kasıt, A'raf Suresi 172. ayette ifade edilen insanlar henüz yaratılmadan önce Allah'a verdikleri sözdür.⁶⁶ Elmalılı da bu görüşü tercih etmektedir.⁶⁷

İkincisi; İbn Abbas ve müfessirlerin çoğunluğuna göre bu ayette kastedilen söz, müminlerin Rasulullah'a iman ederken veya Akabe ve Hudeybiye'de biat ederken verdikleri sözdür. Zira müminler, Hz.

⁶³ İbrahim, 14/34; Nahl, 16/18.

⁶⁴ Ateş, *Çağdaş Tefsir*, 2: 475; Karaman, v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 2: 227; Zuhaylî, *et-Tefsiru'l-münîr*, 6: 111, 114.

⁶⁵ Mâide, 5/7.

⁶⁶ Taberî, *Câmiu'l-beyân*, 8: 220; Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 11: 184; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân*, 6: 108.

⁶⁷ Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 3: 176.

Peygamber'e (s.a.v) iman ederken işittik ve itaat ettik diyerek sevinçte, üzüntüde, kolaylık ve zorlukta kısacası her halükarda onunla birlikte olup ona itaat edeceklerine dair söz vermişlerdi.⁶⁸ Nitekim Allah Teâlâ, müminlerin Rasulullah ile yaptıkları sözleşmeyi kendisiyle yapılmış gibi kabul edip zatına izafet etmiş ve Fetih Suresi 10. Ayette "*Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler.*" buyurmuştur.⁶⁹ Taberî (ö. 310/923), bu görüşün ayetin bağlamına daha uygun olduğunu ifade etmektedir.⁷⁰

Üçüncüsü; İbn Abbas'tan gelen bir rivayete göre burada kastedilen misak, Allah'ın İsrail oğullarından aldığı misaktır. Zira onlar Allah'a ve Tevrat'ta bulunan her şeye iman edeceklerine dair söz vermişlerdi. Tevrat'ta son peygamber Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderileceğinin müjdesi mevcuttur. Dolayısıyla Hz. Muhammed'e iman etmeleri gerekirdi.⁷¹

Dördüncüsü ise, Süddî gibi bazı âlimler, burada kastedilen misakın Allah Teâlâ'nın birliğine ve dinin hükümlerine bağlı kalmayı ifade eden aklî ve şerî deliller olduğunu söylemişlerdir ki, mütekellim âlimlerinin çoğunluğu bu görüşü tercih etmişlerdir.⁷²

İşte Yüce Allah müminlere verdikleri bu sözleri hatırlatarak sözlerine sadık kalmalarını istemektedir.⁷³

Değerlendirme:

Maide Suresi 7. Ayette ifade edildiği gibi Yüce Allah müminlerden de misak almıştır. Müminlerden alınan misakın nerede ve nasıl gerçekleştiği ile ilgili müfessirler farklı yorumlar yapmışlardır. Müminler peygamberlerine biat ederken Akabe ve Hudeybiye'de olduğu gibi "*işittik ve itaat ettik*" diyerek söz vermişlerdir. Müminlerin peygamberlerine verdikleri söz Allah'a vermiş gibi kabul edilmektedir. Nitekim Fetih Suresinin 10. Ayeti de buna delalet etmektedir.

F. Allah'ın Müşriklerden Mîsâk Alışı

Bilindiği gibi Yüce Allah, son peygamber olarak Hz. Muhammed'i göndermiştir. Hz. Peygamber de içinde yaşadığı Mekke toplumunu Allah'ın varlığına ve birliğine iman etmeye davet etmiştir. Ancak onlar peygamberi yalanlayarak onun davetine icabet etmemişlerdir. İşte Allah Teâlâ, gönderdiği son peygamber Hz. Muhammed'e iman etmeyen müşriklere;

⁶⁸ Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân*, 6: 108-109; Karaman, v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 2: 227.

⁶⁹ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 11: 183; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân*, 6: 109; Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 3: 176.

⁷⁰ Taberî, *Câmiu'l-beyân*, 8: 221.

⁷¹ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 11: 184.

⁷² Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 11: 184.

⁷³ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 11: 183.

“Peygamber sizi, Rabbinize iman etmeye çağırdığı halde niçin Allah’a inanmıyorsunuz? Hâlbuki Yüce Allah, sizden kesin söz de almıştı.” diyerek kınamıştır.”⁷⁴

Bu ayetteki hitabın müminlere olduğunu söyleyenler olmuştur. Ancak bu pek isabetli değildir. Çünkü ayette “*iman ediniz, neden Allah’a ve elçisine iman etmiyorsunuz?*” denilmektedir. Müminlere “*niçin iman etmiyorsunuz?*” denilemez. Buradaki hitabın Arap kâfirlerine, Mekke müşriklerine olması daha isabetlidir.⁷⁵

Bu ayetteki Allah’ın onlardan aldığı sözle ilgili iki farklı yorum yapılmıştır:

1. Ata, Mücahid, Kelbî ve Mukâtil, bu ayette ifade edilen ilahî misaktan kasıt; Araf Suresi 172. ayette belirtilen insanların ruhlarını Hz. Âdem’in sulbünden çıkarıp “*ben sizin rabbiniz değil miyim?*” diye sorduğu zaman onların “*Elbette sen bizim rabbimizsin.*” diyerek söz vermeleridir.⁷⁶ Râzî’ye göre bu zayıf bir görüştür.⁷⁷

2. Allah Teâlâ’nın insanlara akıl vermesidir. Ayrıca Allah ve Resulüne iman etmeyi gerektiren kesin delil ve belgeleri gözler önüne sererek insanlardan kesin söz almış olmaktadır.⁷⁸

Değerlendirme:

Allah Teâlâ müşriklerden de misak almıştır. Bu misak, Allah’ın insanlara akıl vererek düşünme yeteneğini bahşetmesi şeklinde olmuştur. İnsanların önlerine Allah’ın varlığına ve birliğine dair açık deliller koymuştur. Bunlarla birlikte kendi içlerinden bir peygamber göndererek onları imana davet etmiştir. Bütün bunlar Allah ile müşrikler arasında yapılan bir misak olarak değerlendirilmektedir.

Allah Teâlâ bütün bu misaklar sonucu ahdini yerine getirenlere ne gibi bir mükâfat vermiştir? Ahdini yerine getirmeyenlerin akıbeti ne olmuştur ve onlara verilen ceza nedir? İnsan bu gibi sonuçları da merak etmektedir. Araştırma konusuyla direkt olarak ilgili olan bu hususlara da burada açıklık getirmek istiyoruz.

G. İlahî Misâkı Bozanların Cezası

Allah’a verilen ahdin mutlaka yerine getirilmesi gerekir. Allah

⁷⁴ Hadid, 57/8.

⁷⁵ Şevkânî, *Fethu’l-kadîr*, 5: 197.

⁷⁶ Taberî, *Câmiu’l-beyân*, 22: 390; İbn Kesir, *Tefsiru’l-Kur’ani’l-azîm*, 13: 411; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi’l-Kur’ân*, 27: 238; Neseî, *Medâriku’t-tenzil*, 3: 434; Zuhaylî, *et-Tefsiru’l-münîr*, 27: 300; Karaman, v.dğr., *Kur’ân Yolu*, 5: 239.

⁷⁷ Râzî, *Mefâtihu’l-gayb*, 29: 218.

⁷⁸ Taberî, *Câmiu’l-beyân*, 22: 390; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6: 44; Kurtubî, *el-Câmiu li ahkâmi’l-Kur’ân*, 17: 238; Neseî, *Medâriku’t-tenzil*, 3: 434.

kendisi ile yapılan ahde sadakat gösterenlere büyük bir ecir ve sevap vermeyi va'd etmektedir.⁷⁹ Kur'ân'a göre ahdi bozmak haramdır. Yemin bozulursa kefaretle sorumluluğundan kurtulma imkânı vardır.⁸⁰ Ancak Allah'a verilen ahid bozulduğunda onun kefareti yoktur. Yani ahdi bozanın günahı kefaretle ödemekle ortadan kalkmaz.⁸¹

Yüce Allah, *"Allah'ın ahdini az bir karşılığa değiştirmeyin! Şayet anlayan kimseler iseniz, şüphesiz Allah katında olan (sevap) sizin için daha hayırlıdır."*⁸² buyurmak suretiyle ahde vefaya titizlik gösterilmesini emretmektedir. Allah'a verdiği ahdi bozanlar, Allah'ın lanetini hak etmektedirler. Zira Yüce Allah, *"Allah'a verdikleri sözü kuvvetle pekiştirdikten sonra bozanlar, Allah'ın riayet edilmesini emrettiği şeyleri (akrabalık bağlarını) terk edenler ve yeryüzünde fesat çıkaranlar; işte lânet onlar içindir. Ve kötü yurt (cehennem) onlarındır."*⁸³ buyurmaktadır.

İsrail oğulları, Allah'a verdikleri ahdi bozdukları için çeşitli belâlara maruz kalmışlar, Allah tarafından lanetlenmiş ve kalpleri katılaştırmıştır. Nitekim bu hususu Yüce Allah şöyle açıklamaktadır: *"Sözlerini bozmaları sebebiyle onları lânetledik ve kalplerini katılaştırdık. Onlar kelimelerin yerlerini değiştirirler (kitaplarını tahrif ederler). Kendilerine öğretilen ahkâmın (Tevrat'ın) önemli bir bölümünü de unuttular. İçlerinden pek azı hariç, onlardan daima bir hainlik görürsün. Yine de sen onları affet ve aldırış etme. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever."*⁸⁴

Yine Nisâ Suresi 155. ayette açıklandığı üzere İsrail oğulları birçok belâyâ uğramışlardır. Bunun sebebi ise, Allah'a verdikleri sözde durmamaları, Tevrat'ın ayetlerini inkâr etmeleri, Allah'ın gönderdiği peygamberleri haksız yere öldürmeleri ayrıca "kalplerimiz kılıflanmıştır" demeleridir.⁸⁵

Değerlendirme:

Netice olarak diyebiliriz ki, Allah'a verilen ahdi bozmak büyük bir günahdır. Allah'a verdiği ahdi bozanlar dünyada Allah'ın lanetini hak etmekle birlikte birçok belâ ve musibete maruz kalmaktadırlar. Dünyada çeşitli cezalara çarptırılmakla birlikte ahirette de onlara büyük bir azap hazırlanmıştır.

⁷⁹ Feth, 48/10.

⁸⁰ Mâide, 5/89.

⁸¹ İbnü'l-Arabî, Ebubekir Muhammed b. Abdullah, *Ahkâmü'l-Kur'ân*, (Beirut: Dâru'l-kütübü'l-ilmîyye, 1424/2003), 1: 27.

⁸² Nahl, 16/95.

⁸³ Ra'd, 13/25.

⁸⁴ Mâide, 5/13.

⁸⁵ Ateş, *Kur'ân Ansiklopedisi*, 13: 395.

Sonuç

Allah Teâlâ insanı en güzel bir surette yaratmış ve ona sayısız nimetler bahşetmiştir. Yüce Allah, verdiği nimetlerin rızası doğrultusunda kullanılmasını istemekte ve insana birtakım sorumluluklar yüklemektedir.

Kur'ân'da Yüce Allah'ın insanoğlu ile Allah'ın varlığını ve birliğini kabul edip ona kulluk edeceğine dair sözleşme yaptığı bildirilmektedir. Bu ilahî sözleşmeler Kur'ân ayetlerinde mîsâk ve ahd kavramlarıyla ifade edilmektedir. Bunun İslamî literatürde "*elest bezmi*" veya "*bezm-i elest*" olarak ifade edildiğini görmekteyiz. Bu anlayışa göre; Yüce Allah, önce ruhları yaratmış ve onlara; "*ben sizin rabbiniz değil miyim?*" diye sormuş, onlar da "*evet sen bizim rabbimizsin*" diyerek Allah'a söz vermişlerdir. Bazı müfessirler bu ilahî sözleşmenin insanlar henüz yaratılmadan önce ruhlar âleminde meydana geldiğini söylemektedirler. Bazı müfessirler ve kelam âlimleri ise bu olayın hakiki manada vuku bulmadığını Kur'ân'daki bu ifadenin bir hakikati insanların zihnine yaklaştırmak için temsili bir anlatım olduğunu söylemişlerdir. Bu gaybî bir konu olduğu için nasıl ki Allah'ın zatını idrak etmek mümkün değilse onun fiillerinin keyfiyetini de tam manasıyla idrak etmek mümkün değildir. O halde insan, Yüce Allah'ın fitratına kendisini bilme ve tanıma yeteneğini ve duygusunu yerleştirdiğini kabul etmelidir.

Kur'ân-ı Kerim'de birçok ayette Yüce Allah'ın başta peygamberler olmak üzere, Ehl-i Kitap olan Yahudi ve Hıristiyanlar, müşrikler ve müminlerle de sözleşmeler yaptığı, onlardan söz aldığı bildirilmektedir. Bu sözleşmelere "*ilahî misak*" denilmektedir. Bu sözleşmelerde işlenen konular aşağı yukarı aynıdır. Bu konular, Allah'ın varlığı ve birliğini kabul edip ona hakkıyla kulluk etmek, Allah'ın peygamberler vasıtasıyla insanlara bildirdiği emirlerine boyun eğmek, yasaklarından da kaçınmaktır.

Kur'ân ayetlerinde ifade edildiği üzere Allah'a verdiği sözü yerine getiren insanlara büyük mükâfatlar hazırlanmıştır. Allah'a verdiği sözü yerine getirmeyenler/verdiği ahdi bozanlar ise, Allah'ın lanetine uğrayacaklar ve aynı zamanda ahirette de büyük bir azaba duçar olacaklardır.

Aslında misak iki taraf arasında onaylanarak karşılıklı yapılır. Allah ile insan arasında ontolojik olarak bir birliktelik yoktur. Bundan dolayı Yüce Allah, insanın insanla konuşması gibi beşerle direkt olarak konuşmaz. Allah'ın insanla konuşması vahiy yoluyla olur. Bu vahiy iletişimi Şûrâ Suresi 51 ve 52. Ayetlerde açıklandığı gibi ya ilham ya perde arkasından konuşma veya bir elçi göndererek peygamberine emirlerini vahyetmesi şeklinde olur. O halde Allah'ın insanlardan ahid alması ise ya fitratlarına yerleştirdiği iman kabiliyeti ya gönderdiği peygamberler lisaniyle veya gönderdiği kitaplar yoluyla olmuştur. İman eden insan bunları kabul etmek zorundadır.

KAYNAKÇA

- ABDULBÂKÎ, Muhammed Fuad. *el-Mu'cemu'l-müfehres li elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*. Beyrut: Dâru ihyai't-türasi'l-Arabî, ts.
- ÂLÛSÎ, Ebu'l-Fadl Şihabuddin Mahmud. *Ruhu'l-meânî fi tefsiri'l-Kur'âni'l-'azîm ve's-sebi'l-mesânî*, Beyrut: Dâru ihyai't-türasi'l-Arabî, ts.
- ATEŞ, Süleyman. *Kur'ân Ansiklopedisi*. İstanbul: Kuba Yayınları, ts.
- ATEŞ, Süleyman. *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*. İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 1988.
- BEYDÂVÎ, Nâsuruddin Ebi Said Abdullah b. Ömer b. Muhammed eş-Şirazî. *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*. Beyrut: Dâru'r-reşid, 1421/2000.
- BUHÂRÎ, Ebu Abdirrahman Muhammed b. İsmail. *el-Câmiu's-sahih*. İstanbul: Çağrı Yay., 1981.
- CEVHERÎ, İsmail b. Hammad. *es-Sihah fi'l-luga*. Beyrut: Dâru'l-ilm, 1979.
- CÛRCÂNÎ, Ali b. Muhammed. *Kitabu't-ta'rifât*. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1416/1995.
- ÇANGA, Mahmut. *Kur'ân-ı Kerim Lügati*. İstanbul: Timaş Yay., 2007.
- EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. el-Eşas es-Sicistânî. *Sünenü Ebî Dâvud*. İstanbul: Çağrı Yay., 1981.
- ERDOĞAN, Mehmet. *Fıkıh ve Hukuk Terimleri*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2016.
- EBU HAYYÂN, Muhammed b. Yusuf el-Endülîsî. *el-Bahru'l-muhît*. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye. 1413/1993.
- FİRUZABÂDÎ, Mecdüddin Muhammad b. Yakub. *el-Kâmusu'l-muhît*. Beyrut: 1987.
- GOLDZİHER, Ignaz. *İslam Tefsir Ekolleri*. (Çev. Mustafa İslamoğlu), İstanbul: Denge Yay., 1997.
- GÛLLÛCE, Hüseyin. *Kur'ân Tefsiri Açısından Mesnevî*. İstanbul: 1999.
- GÛRKAN, Salime leyla. "mîsâk" md. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Ankara: 2005.
- İBN ATIYYE, Ebu Muhammed Abdulhak b. Galib el-Endelûsî. *el-Muharrirü'l-veciz fi tefsiri'l-kitabi'l-'azîz*. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1422/2001.
- İBN EBÎ HÂTİM, Abdurrahman b. Muhammed b. İdris er-Râzî. *Tefsiru'l-Kar'âni'l-'azîm*. (thk. Esad Muhammed et-Tayyib), Riyad: 1417/1997.
- İBN KESİR, İmadüddin Ebu'l-Fida İsmail. *Tefsiru'l-Kur'âni'l-'azîm*. Kâhire: 1421/2000.
- İBN MANZÛR, Muhammed b. Mükerrrem. *Lisânu'l-'arab*, Beyrut: Dâru sâdır, ts.
- İBNÛ'L-ARABÎ, Ebubekir Muhammed b. Abdullah. *Ahkâmu'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1424/2003.

- İSFAHÂNÎ, Ragıb, Ebu'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed. *Müfredâtu elfâzî'l-Kur'ân*. Dimeşk: Dâru'l-kalem, 1992.
- KARAMAN, Hayrettin, v.dğr. *Kur'ân Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri*. Ankara: DİB Yay., 2007.
- KURTUBÎ, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Ensârî. *el-Câmiu li ahkâmî'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, 1405/1985.
- KÜÇÜK, Abdurrahman. "ahid" md. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Ankara: 1988.
- MATURÎDÎ, Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud. *Te'vilâtü ehli's-sünne*. Beyrut: Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, 1426/2005.
- NESEFÎ, Ebu'l-Berekât Abdullah b. Ahmed b. Mahmud. *Medâriku't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl*. Beyrut: Dâru'l-kelîmî't-tayyib, 1419/1998.
- ÖGE, Sinan. "Fitratın Mîsâkı". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 22, Erzurum: 2004.
- ÖMER, Nâsır b. Süleyman, *el-'Ahd ve'l-mîsâk fi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Riyad, 1413.
- RÂZÎ, Fahrüddin. *Mefâtihu'l-gayb (et-Tefsiru'l-kebir)*. Beyrut: Dâru'l-fikr, 1401/1981.
- REŞİD RIZA, Muhammed Reşid b. Ali, *Tefsiru'l-menâr*, Mısır: Dâru'l-menâr, 1990.
- SABÛNÎ, M. Ali. *et-Tefsiru'l-vâdıhu'l-müyesser*. Beyrut: el-Mektebetü'l-asriyye, 1427/2007.
- SEYYİD KUTUB. *Fi zılâli'l-Kur'ân*. (Trc. Emin Saraç, İ.Hakkı Şengüler, Bekir Karlıağa). İstanbul: ts.
- SUYÛTÎ, Celalüddin. *ed-Dürü'l-mensûr fi't-tefsir bi'l-me'sûr*. (thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî), Kahire: 1424/2003.
- ŞEVKÂNÎ, Muhammed b. Ali b. Muhammed, *Fethu'l-kadîr*, Mısır, 1383/1974.
- ŞINKİTÎ, Muhammed el-Emin b. Muhammed el-Muhtar. *Edvâu'l-beyân fi idâhi'l-Kur'ân bi'l-Kur'ân*. Riyad: 1983.
- TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Câmiu'l-beyân an te'vili ayi'l-Kur'ân*, Kahire, 1422/2001.
- YAVUZ, Yusuf Şevki. "Bezm-i elest" md. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Ankara: 1988.
- YAZIR, Muhammed Hamdi Elmalılı. *Hak Dini Kur'ân Dili*. İstanbul: Azim Dağıtım, ts.
- YILDIRIM, Celal. *İlmin Işığında Asrın Kur'ân Tefsiri*. İzmir: Anadolu Yayınları, ts.
- ZEMAŞERÎ, Carullah Ebi'l-Kasım Mahmud b. Ömer. *el-Keşşâf an hakâiki ğavâmidî't-tenzîl ve uyûni'l-akâvîl*. Riyad: Mektebetü'l-Abikan, 1418/1998.
- ZUHAYLÎ, Vehbe. *et-Tefsiru'l-münîr fi'l-'akideti ve's-şeriatî ve'l-menhec*. Dimeşk: Dâru'l-fikr, 1991.

DIVINE COVENANT IN THE PERSPECTIVE OF THE QUR'AN VERSES

© Hacı Mehmet SOYSALDI^a

Extended Abstract

The aims in this study is to examine the divine contract of almighty Allah with His servants in the perspective of Qur'anic verses. First, *misak* and *ahd* concepts used for the divine contract in the Qur'an were analyzed. Then, the divine agreements of Allah with his creatures are explained in the light of the Qur'anic verses. The research was concluded by noting the rewards of those who remain faithful to and the penalties to those who violate the divine agreements.

God created human and placed ability to know and to believe their creators and His discipline. This is called the divine contract. Indeed, in verse of A'raf 172 God has asked all souls the question "Am I not your Lord?" and after this question, all the souls replied that "Yes you are our Lord, we promise". This is called *elest bezmi* or *bezm-i elest*. Some scholars have said that this convention took place in the realms of the souls before people were created and sent to the world. The others say that this divine contract consists of the expression of the faith placed in human nature (*fitrat*) in a representative language. The vious of God's deed is unknown as the form of His existence. Man can never comprehend the vious of His deeds just as man cannot comprehend the form of His existence. Only Allah knows the truth since this is a metaphysical matter. We do not know entirely and exactly how Allah took the promise from man. It is compulsory to human being to believe that God has taken the promise from man about believing in his existence and oneness. Almighty Allah has placed the ability to every human nature to know Allah and to believe in His discretion.

When some people are created and sent to the world, they act according to the necessity of this divine agreement and know Allah and worship him. Some people forget or ignore this divine agreement they deny Allah and turn away from worshipping Allah. Thus, they break down their promises.

^a Prof., Firat University Theology Faculty, msoysaldi@hotmail.com

Almighty Allah reminds people of the divine contract by sending prophets at various times throughout human history and advice to human beings to act according to the divine contract. In short, the prophets invite people to believe in Allah existence and to live in a frame of His commandments by obeying the commands of Allah.

Allah has taken the covenant from the prophets, Jews, Christians, idolaters and believers throughout human history. Almighty Allah has taken words from each prophet that they will do the work given to them properly. The prophets must do the divine notification. For this cause, it is necessary to endure difficulties, to make all kinds of material and spiritual sacrifices and even to fight if it is necessary. It is the exam of the prophets to bear these difficulties and to fulfill the task. As a matter of fact, the prophets will be questioned as to whether they had promised to Allah on the Day of Judgment, whether they had announced the commandments revealed to them, and whether people followed these commandments. The prophets will also testify in favor of and against their followers on Day of Judgment.

Almighty Allah, had received covenant from the Jews to explain Torah to the people, from the Christians to explain Bible to the people. However, both the Jews and the Christians have altered and altered the divine books that were given to them in exchange for a very little world interest.

Almighty Allah, had received covenant from the Jews to explain Torah to the people, from the Christians to explain Bible to the people. However, both the Jews and the Christians have altered and altered the divine books that were given to them in exchange for a very little world interest.

Those who break Allah's covenant deserve the curse of God. Almighty Allah says: "And those who break the covenant of Allah, after its ratification, and sever that which Allah has commanded to be joined (i.e. they sever the bond of kinship and are not good to their relatives), and work mischief in the land. On them is the curse (i.e. they will be far away from Allah's Mercy), and for them is the unhappy (evir) home (i.e. Hell)." (Ar-Ra'd, 13/25) Indeed, the Sons of Israel were subjected to various misfortunes because they broke their covenant with Allah. And they are cursed by Allah and their hearts are solidified. Thus, those who fail to fulfill His promise to Allah / those who disobey the Scripture receive damages and mischiefs in the world, with their hearts being hardened. Almighty Allah has prepared a great punishment in the Hereafter for those who break Allah's covenant.

Keywords: Tafsir, Qur'an, covenant, testament, contracting, disrupt.

